

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum Deus potuerit procucere materiamprimam
absque omni forma.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

Nam subiectum ad genus cause materialis reducitur & ralem materia. I. subiectum actu ens dicit Philosophus. 3. metaph. esse in celo vt appareat ibidem intuenti. Dicit enim celum esse materiam motus localis, consequenter a quiparans materia coli materia accidentium que non habent materia ex qua, sed in qua scilicet subiectum, concludens finaliter q. quecumq. sine transmutari (supple per se, quia loquitur de accidentibus) sunt aut non sunt, non est eorum materia (supple ex qua) quia prius dixit q. habent materia in qua scilicet subiectum, quia per se existere non possunt, & ideo transmutantur per accidens transmutato subiecto in quo sunt. Si qua igitur sunt que sunt intransmutabilia per se, & per accidens, vt corpora celestia ipsa non habent materia in qua nec ex qua. Sed ipsa sunt solum materia in qua est motus.

25 Ad secundum dicendum q. illud dictum quod Aristoteles ponit in 2. metaph. exponitur per illud quod philosophus dicit in fine eiusdem secundi sic, communis enim natura forsan materia habet ex quo haberi non potest q. in omnibus naturalibus sit materia que est pars compositi, imo propter hoc dicit (forfan) quia aliqua excludere intendit, quod facit. 3. eiusdem, vt ens eodem modo loquendi, nec motus localis arguit nisi subiectum quantum, quia soli quantitati separatae a materia diuina virtute coheret secundum se moueri, vt patet in sacramento altaris.

26 Ad tertium dicendum q. ex illo dicto Arist. non potest concludi q. vbi cumq. sunt linee & puncta sic materia, vt est pars altera compositi, quia puncta & linee non sunt per se termini materie, sed quantitatis, quantitas autem potest esse sine materia, que est pars compositi, que nec talem materiam perficit nisi ratione forme, corpus enim in genere substantia subiectum est corporis, quod est quantitas. Corpus autem quod est substantia magis habet q. sit corpus a forma quam a materia: forma enim dat esse corpus in genere substantia, & ideo si sit aliquod ens actu, corpus quidem & non spiritus nihil prohibet illud esse quantum, quantum non habeat materiam partem sui, celum est tale, ideo &c.

27 PER hoc patet ad argumenta: duo enim prima bene probant quod in celo non est materia alterius rationis a materia generabilium, loquendo de materia que est altera pars compositi, quod vtique verum est, neq. tamen sequitur quod sit eadem, quia talis materia omnino negatur esse in celo: per quod etiam patet responsio ad argumenta in oppositum.

QVÆSTIO SECUNDA.

Vtrum Deus poterit producere materiam primam absq. omni forma vel productam conseruare.

Tho. 1. q. 66. ar. 1. Henr. quod. 1. q. 10.

Secundo queritur, vtrum Deus poterit producere materiam primam absq. omni forma, vel productam conseruare. Et videtur quod sic. Minus dependet (vt videtur) materia a forma q. accidens a subiecto, sed Deus potest facere accidens sine subiecto, vt in sacramento altaris, ergo &c.

2 Secundo, quicquid deus facit medijs causis secundis totum potest facere sine eis, sed deus conseruat materia in esse mediante forma tanquam causa secunda, quare &c.

3 IN CONTRARIUM est, quia sicut se habet esse accidentale ad formam accidentalem, ita esse substantiale ad formam substantialem, sed nullo modo potest fieri q. aliquid habeat esse accidentale sine forma accidentali, sicut quod aliquid sit album sine albedine, ergo fieri non potest quod aliquid habeat esse substantiale sine forma substantiali, fieret autem sic illud si materia existeret sine forma, igitur &c.

4 RESPONSIONO. Hic sunt duæ opinioniones. Prima quia Deus potest facere & conseruare materiam sine forma. Cuius duplex assignatur ratio. Prima talis est, omne prius virtute diuina potest absolui a suo posteriori. Materia autem secundum se est aliquid prius ordine nature quam forma, cum omnis forma que est in materia non tam creata sit q. genita, quia non de nihilo sed de co creata materia facta est (vt videtur dicere Aug. 13. h. Cōfessionū ca. 33.) quare virtute diuina materia potest produci & producta conseruari sine forma. Secunda ratio ta-

lis est, sicut se habet causa ad causam secundum operari, sic effectus ad effectum secundum esse eo q. esse effectus terminat operationem cause, scilicet materia prima est effectus cause primæ, forma autem actualis quecumq. inferior excepta anima rationali est effectus cause secundæ, ergo sicut se habet causa prima ad causas secundas secunda operari, sic se habet materia prima secundum esse ad quamlibet formam actualem, sed causa prima operando non dependet necessario a causis secundis, ergo nec materia quantum ad existere dependet necessario a formis, potest ergo fieri & esse sine quacumq. forma.

5 His autem non obstantibus dicendum est aliter quod impossibile est materia existere sine omni forma substantiali & accidentali. Item nec videtur possibile ipsam existere sub forma accidentali absq. omni forma substantiali. Primum apparet dupliciter. Primo accipiendo naturam materie que est pars compositi, de qua nunc loquimur. Est autem eius natura vt breuiter dicatur q. sit pura potentia ad esse: vnde comentator dicit q. ipsa suscitatur per posse, & hoc est necessarium: nam aliter ex ipsa & forma non fieret per se vnum, vt deductum est in precedente quaestione. Ex hoc sic, materia secundum se est pura potentia, actus autem materie est forma, ergo si materia esset actu sine omni forma, sequeretur q. esset actu sine omni actu, quod implicat contradictionem. Si autem materia esset per se, actu esset, ergo &c.

6 Secundo apparet idem sic, esse existentia, vel est idem quod essentia rei, vel aliud, si sit idem sic debemus vnum alteri applicare q. actualis existentia sit idem quod essentia que est actus & forma, potentialis vero existentia sit idem cum essentia que est potentia, siue materia, completa vero existentia sit idem cum completa essentia que est compositum. Tunc arguitur sic, Materia non potest actu existere sine actuali existentia, quia oppositum implicat contradictionem, sed forma est essentialiter actualis existentia secundum quod dictum est, quare &c. Si vero esse existentia sit aliud ab essentia, sequitur idem. Quia esse existentia, vel est substantia vel accidens, si sit substantia cum non sit materia neq. compositum, erit forma. Et sic idem quod prius: si vero sit accidens adhuc idem sequitur, quia omne accidens absolutum forma quedam est, & sic semper implicat contradictionem dicere q. materia possit esse sine omni forma substantiali & accidentali cum saltem materia non possit esse sine esse quod est forma substantialis aliqua vel accidentalis.

7 Quod autem non possit esse sub forma accidentali absq. omni forma substantiali patet dupliciter. Primo, quia non videtur possibile q. aliquid possit actu existere & carere actu sui generis, quia existere in actu non est nisi essentia in actu, vnumquodq. autem est illud quod est essentialiter actu per actum sui generis. Et ideo non videtur possibile q. aliquid actu sit sine actu sui generis, sed actus materie secundum genus suum est substantialis forma, cum materia spectet ad suum genus substantia vt principia, sicut & forma substantialis, ergo materia nullo modo potest existere sine forma substantiali.

8 Secundo patet idem sic, ex materia & forma que primo ei aduenit semper sit vnum per se, sed ex materia & forma accidentali non potest fieri vnum per se, ergo forma accidentalis non potest primo materie aduenire, sed necessario supponit aduenisse formam substantialem. Maior patet, quia vbi non est nisi vnus actus, ibi non est nisi simpliciter vnum, propter hoc enim substantia & accidens non sunt vnū per se & simpliciter, quia sunt ibi plures actus, sed in composito ex materia & forma prima que ei aduenit non est nisi vnus actus, quia materia secundum se est pura potentia, ergo &c. Minor probatur, scilicet q. ex materia & forma accidentali non possit fieri vnum per se, tum quia sunt diuersorum generum, & talia non constituunt vnum per se. Tum quia si ex materia & forma accidentali possit fieri vnū per essentia, quod est vnū simpliciter & per se, iam illa forma non esset accidentalis, quia accidens nunq. dat primam entitatem rei. Ex hoc enim dicitur accidens, q. accidit ad rem iam in esse constitutam. Et iterum nullum compositum ens per accidens est vnum nisi per accidens, quia ab eodē res habet esse & vnū esse, sed compositum ex materia & sola forma accidentali non habere

esse nisi per accidens (scilicet per ipsam formam accidentalem) ergo non esset vnum nisi per accidens, & non per se siue per essentiam & hæc fuit minor. sequitur ergo conclusio principalis, scilicet quod forma accidentalis non potest prius aduenire materię, sed necessario supponit materiam substantialem. Nullo igitur modo potest materia actu existere sine aliqua forma substantiali.

9 Rationes contrarie opinionis non cogunt, quod enim dicitur quod virtute diuina omne prius potest esse sine posteriori, verum est in his quorū vtrumque est actus vel habens actum, esse autem per se semper includit actum, si verō vnum sit potentia & reliquū actus non est verum, quia ex hoc quod ponitur potentia sine actu ponitur aliquid esse actu sine actu quod implicat contradictionem, sic autem est composita materia sine forma, ideo &c.

10 Quod autem secundo dicitur quod causa prima in operando non dependet à causis secundis, verū est, sed nihil prohibet vnā operationē diuinam ab alia eius operatione dependere, & vnum operatum ab alio. Et ideo non est necessarium quod in productione materię, vel in conseruatione eius quod causa secunda operentur producendo formas sub quibus materia sit, quia deus potest eas producere, sed necessarium est quod vel deus eas producat, sicut produxit formas primas sub quibus & cum quibus materiam produxit, vel quod ex eius ordinatione causæ secundæ eas producant, & hoc totum est propter necessariam dependentiam materię à forma actuali existentia.

11 Ad Arg. principalia dicendum. Ad primum quod plus dependet materia à forma secundum actualem existentiam quam accidens à subiecto, quia materia est pura potentia, accidens verō actus. Et ideo plus repugnat materię per se existere quam accidenti.

12 Ad secundū dicendum quod deus quicquid fecit medianibus causis secundis efficiētibz potest facere sine eis sed non est verū de medijs causis formalibus, non enim potest facere album sine albedine, & idē est intelligendum de materialibus, quia non potest facere animal sine corpore. Et causa est, quia materia & forma sunt intrinseca rebus, & ideo ab ipsis excludi non possunt. Agēs autē semper est intrinsecus, propter quod virtute diuina potest à causalitate rei absque implicatione contradictionis excludi: forma autē se habet ad actualem existentiam materię, sicut causa formalis, & non sicut efficiens, ideo &c.

13 Et si dicatur quod forma non est causa formalis materię, sed eius forma tantum, compositi autem est causa formalis (vt dicit Auic. 7. Met. suæ) tunc argumētum de causis medijs non est ad propositum seu contra nos, vel dicendum quod forma non est causa formalis materię absolute, est tamen causa formalis materię actu existentis quæ includit illud quod existit, & quo existit, & hoc est necessarium compositum, cuius causa formalis est ipsa forma, sicut albedo non est causa formalis corporis, sed est forma tantum corporis albi, quod includit totum aggregatum ex corpore & albedine, cuius est causa formalis.

Sententia huius distinctionis. XIII. in generali & speciali.

Prima autem distinctionis operatio. Superius determinauit Magister de creationis primordio in generali. Hic prosequitur de creaturis in speciali. diuiditur in duas. Primo determinat de operibus pertinentibus ad rerum distinctiōem. Secundo de pertinentibus ad ipsarum ornamentum. Secunda incipit ibi in principio. 13. dist. dicit etiā deus, producant aquæ reptile. Prima in tres. Primo determinat de operatione primę diei. Secundo de operatione secundæ diei. Tertio de operatione tertie. Secunda incipit in principio. 14. dist. dicit quoque deus, fiat firmamentum. Tertio circa medium dist. ibi sequitur dixit deus, congregentur aquæ. Prima est principalis lectio: & diuiditur in duas. Primo determinat de operatione primę diei quantum ad rem productā. Secundo quantum ad productionis conditionem. Secunda ibi, primo inuestigandum est. Prima diuiditur in sex. Primo determinat lucis productionem. Secundo inquit rei productę conditionem in se. Tertio conditionem eiusdem quantum ad locum. Quarto conditionem eiusdem quantum ad effectū qui est facere diem. Quinto de ordine partium ad inuis-

cem. Sexto inquit conditionem lucis quantum ad sufficientiam & durationem. Secunda ibi, si queratur qualis lux fuerit. Tertia ibi, si autem queritur vbi facta est lux. Quarta ibi, hoc notandum quod dies. Quinta ibi, & hic est naturalis ordo. Sexta ibi, solet autem queri quare factus est sol. Secunda autē pars principalis in qua inquitur productionis modum vel conditionem diuiditur in duas. Primo mouet vnā questionē & soluit. Secundo mouet aliam & soluit, & cū hoc quandā erroneam solutionē excludit. Secunda ibi, hic queri solet quomodo, & hæc est diuisio literæ & sententia in generali.

1 IN speciali sic procedit, & proponit primo quod prima ratio distinctionis fuit lux quæ cetera habet manifestare. Postea querit vtrum illa lux fuerit corporalis an spiritalis. Et respondet quod vtroque modo possit esse, si enim spiritalis fuerit, significat formationem naturæ angelicę per gratiam quæ prius producta fuit in formis secundū opinionem Magistri. Si verō fuerit corporalis, lucidum corpus intelligitur fuisse quod non de nihilo, sed de præterente materia formatum fuit antequam vlla dies fuerit. Postea querit vbi facta fuit illa lux. & respondet quod vbi sol modo positus est, quia lux locum & vicem solis tenens motu suo diem faciebat, & noctem, nec ab aquis tunc in pediebat propter ipsarum aquarum raritatem sicut per immisionem olei aquæ quodammodo illustratur: quod faciunt homines quādo ad maris profundū merguntur.

Postea dicit quod dies potest diuersimodē accipi: vno modo pro ipsa luce illuminante: alio modo pro ipsa illuminatione: tertio modo pro spacio. 24. horarum. Et subdit quod primus dies habuit vespere, sed non mane, quia non habuit lucem obscuram, sed à clara luce incepit. Alii autem dies habuerūt vesperam & mane quorum quilibet à suo mane incipiens vsque ad alterius mane tendebatur. Postea dicit quod naturali ordine debent dies computari à mane in mane. Sed propter mysticā quandā significationē à vespere computatur in vespere. Postea querit si lux illa fuisse fiebat ad illuminationem, quare factus est sol. Et respondet quod illa lux superiores tantum partes illuminabat, & ideo oportebat ad illuminationē superiorum & inferiorum fieri solem, vel si omnia illuminabat non tamen clare, vt modo sol, & ideo necessarius est sol qui formatus est de illa luce, & inseparabiliter habet eam sibi coniunctam. Postea querit qualiter deus dixit, & respondet quod ab æterno in verbo disponendo, non tamen temporaliter sermo vocis loquendo. Vltimo querit quomodo pater dicitur operari per filiū, & in filio: dixerunt autem quidā hæretici quod hoc ideo est, quia filius est instrumentū patris in operando, quod quidē erroneum esse dicit Magister.

Quia cū dicitur operari in aliqua persona significatur in simul operatio personarū, & autoritas vnus personæ respectu alterius. Et propter hoc non dicitur filius operari per patrem sicut pater per filiū. Subdit etiā aliam rationē, quod pater dicitur operari per filiū, quia cum genuit operatorem. Et in hoc terminatur &c.

QUESTIO PRIMA.

Vtrum lumen sit corpus.

Thom. 1. q. 57. ar. 1. q. 2.

Circa distinctionem. 13. queritur primo, vtrum lumen sit corpus. Et videtur quod sic, quia quæcumque coniunguntur & separantur manentia eadem numero sunt corpora, & non corporum accidentia. Quia accidens non mutatur subiectum, sed duo lumina diuersorum luminariū (puta duarū candelarū) coniunguntur & separantur, ergo &c. Minor probatur per Dion. 2. cap. de Di. no. qui dicit quod lumina in confusis sunt in medio.

1 Et probatur per experimentum quia vnum corpus opacum oppositū duobus luminariis causat duas umbras, quod non esset nisi essent in medio duo lumina, quia umbra non est nisi priuatio luminis. Item à duobus luminariis quorū lumina transfuit per vnum foramen sunt duo fulgores in pariete opposito quod non esset nisi in foramine in quo coniunguntur subiectiue manent distincta essentialiter, ergo &c.

2 Item precipua ratio quare lumen non dicitur corpus esse, est, quia simul est cum aere, duo autem corpora non possunt esse simul. Sed probatur quod non obstat, quia ferrum ignitur